

Effectief leesonderwijs in het VO

Manon Biemans

Expertis Onderwijsadviseurs

Manon Biemans

EDI, Taal & lezen PO & VO

 @Expertisadvies

 @Expertis Onderwijsadviseurs

ManonBiemans

A top-down view of a group of people's hands and forearms stacked in a circle, creating a sense of unity and teamwork. The hands are of various skin tones, and the sleeves show different patterns and colors like plaid, stripes, and solid colors. A semi-transparent light blue box with white text is centered over the image.

Het leesonderwijs beter maken, dat doe je met elkaar!

Agenda

- VO en geletterdheid
- Lezen als basisvaardigheid
- Een lesvoorbeeld
- Effectief werken aan tekstbegrip, tips

VO en geletterdheid	Effectief werken aan tekstbegrip
Lezen als basisvaardigheid	

Mijn twee actiepunten....

- ...
- ...

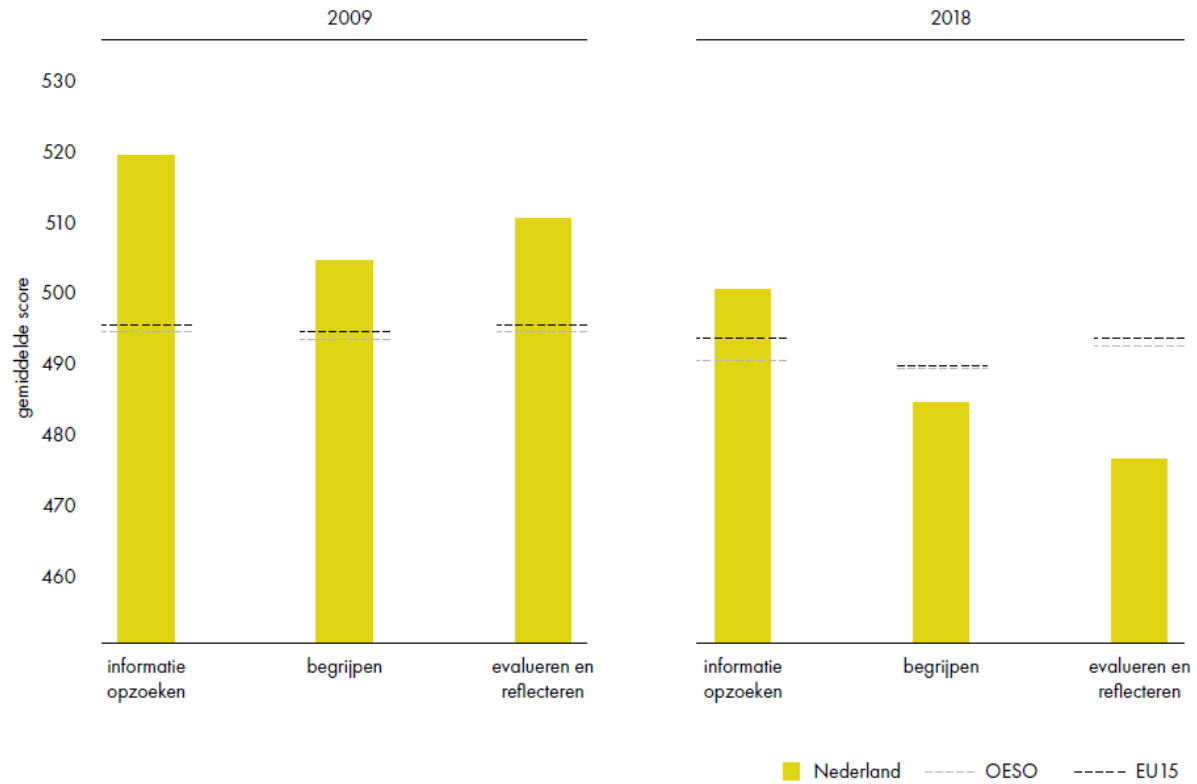
VO en geletterdheid

Stand van zaken in Nederland

PISA 2018 NL: (Potentieel) laaggeletterden onder 15-jarigen

2003	2006	2009	2012	2015	2018
11,5%	15,1%	14,3%	13,8%	17,9%	24,0%

Bron:
'PISA-2018 in vogelvlucht', Gubbels et al., 2019

Bron: 'PISA-2018 in vogelvlucht', Gubbels et al., 2019

Beheersing referentieniveaus in brugklas lager dan aan het einde van de basisschool. (...). De resultaten in de brugklas wat betreft de mate van beheersing van de referentieniveaus liggen lager dan aan het einde van het primair onderwijs.

Bron: Staat van het Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, 2022

Van de leerlingen die in 2018/2019 in leerjaar 3 op het vmbo zaten, beheerste iets meer dan de helft (57 procent) bij instroom in de brugklas, het streefniveau (2F) voor leesvaardigheid. (Inspectie van het Onderwijs, 2022c)

Bron: Staat van het Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, 2022

‘Er zijn grote zorgen over het niveau van lezen, schrijven en rekenen van kinderen. Stonden Nederlandse leerlingen 15 jaar geleden nog aan de Europese top, de laatste jaren zakken ze steeds verder weg in de lijstjes. Die trend is alleen maar te stoppen door de kennis en kunde van leraren te vergroten, zegt de Inspectie van het Onderwijs’.

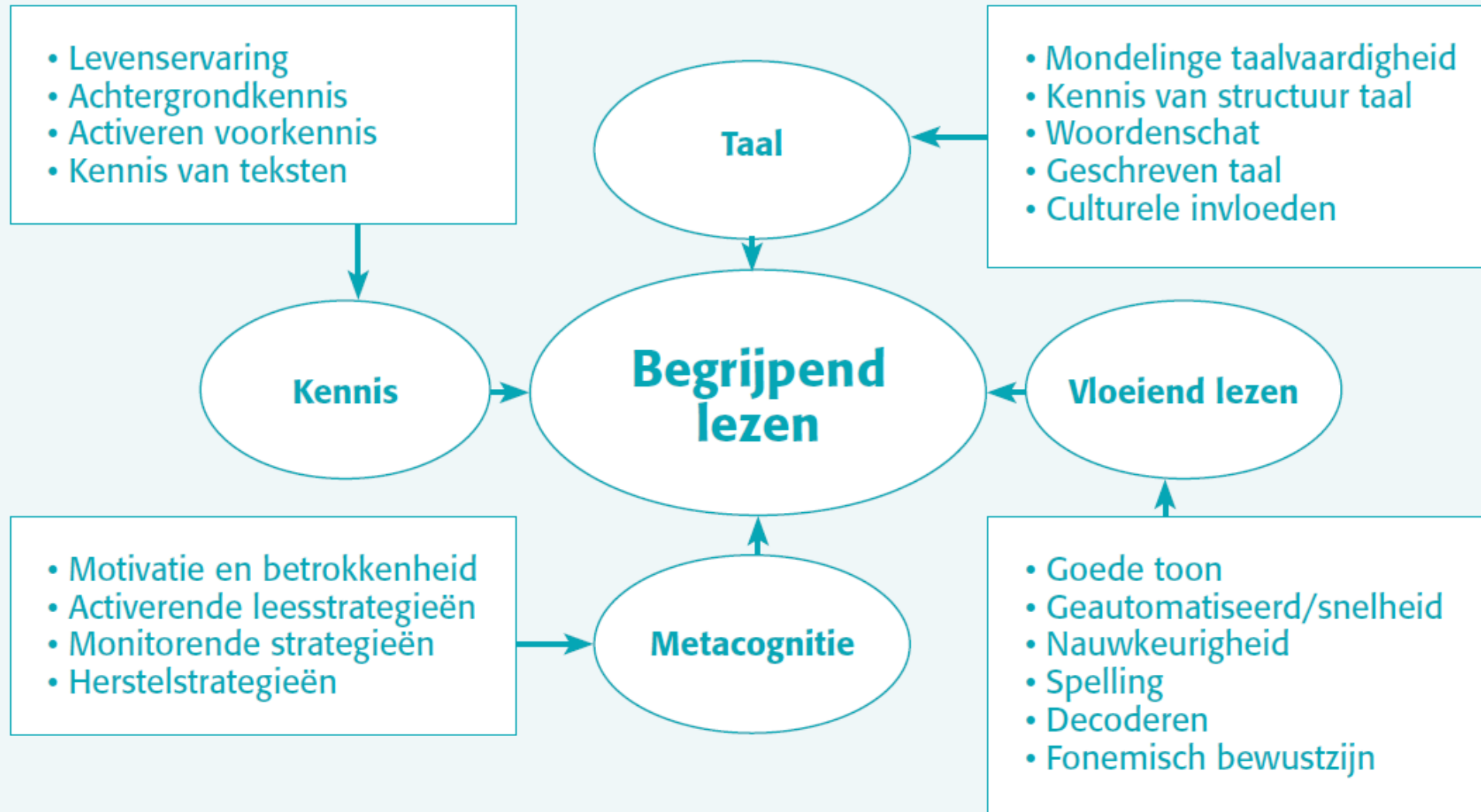
Bron: RTL Nieuws, april 2022

Lezen als basisvaardigheid

**Wat zijn elementen die van belang
zijn bij goed tekstbegrip**

Maak een top 3

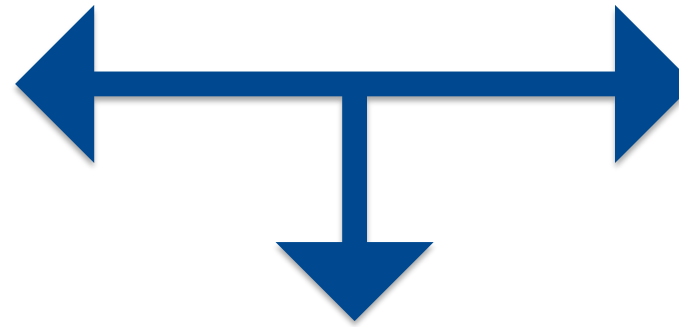

Teksten lezen

Leren hoe je een tekst aanpakt

- Boodschap uit de tekst halen
- Komen tot diep(er)tekstbegrip
- Aantekeningen, strategieën, herhaald lezen

Instructie koppelen aan vakkennis

- Bij kernvakken niet enkel lezen/vragen maken
- Meer tijd/aandacht voor leesvaardigheid
- Instructie, interactie, kennis verwerven, aantekeningen, stapelen van kennis verbinden!

Kennis van de wereld vergroten

- Belangrijke voorspeller van tekstbegrip
- Close Reading inzetten (2022) bij kernvakken

Top 3

Zou je nu een andere top 3 maken? Of zou je hem aanvullen?

Overleg met elkaar en pas je top 3 eventueel aan.

Wat zijn volgens onderzoek effectieve activiteiten? (Fisher, e.a. 2016)

• Voorkennis actualiseren	0.65
• Samenwerken rondom tekst	0.59
• Visualiseren inhoud	0.60
• Klassendiscussies over tekst	0.82
• Vragen stellen bij tekst	0.48
• Herhaald tekst lezen	0.67
• Studievaardigheden tekst	0.63
• Metacognitief handelen	0.69
• Leren samenvatten	0.63
• Zelf verwoorden/zelf vragen stellen	0.64
• Aantekeningen maken	0.59
• Organiseren/verwerken inhoud	0.85
• Aandacht voor woordenschat	0.67

Wat valt je op?

Wat pas je al toe?

Wat zou je meer willen toepassen?

Een lesvoorbeeld

Leerdoelen

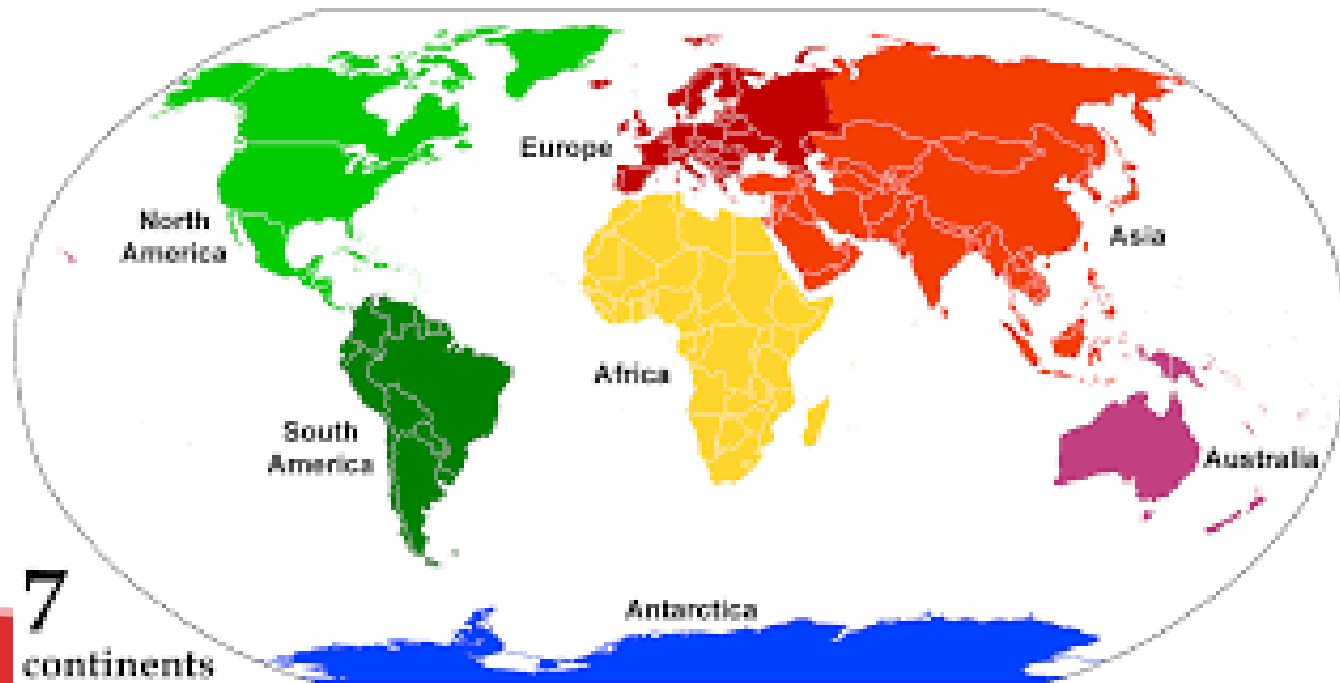
- Je weet wat een aardbeving is en wat de gevolgen er van kunnen zijn.
- Je begrijpt hoe aardbevingen ontstaan en dat de gevolgen in arme en rijke landen van elkaar kunnen verschillen.
- Je kunt op een kaart met de aardkorstplaten de gebieden aanwijzen met een groot aardbevingsrisico.

Tip: pre-teach woorden; continent en epicentrum

Tip: zet de tekst altijd op het bord en onderstreep en verduidelijk wat je doet

Vraag: Is een visueel schema handig?

- Een **continent** of **werelddeel** is een heel groot stuk land, begrensd door een of meer oceanen.
- Op onze aarde bevinden zich de volgende (super-)continenten:
 - Afrika
 - Antarctica
 - Australië
 - Eurazië, een supercontinent dat uiteenvalt in Europa en Azië
 - Noord- en Zuid-Amerika, samen het supercontinent Amerika.

1.2 Aardbevingen

Wel eens in een fitnesscentrum op een trilplaat gestaan? Als je dat de eerste keer doet is dat een raar gevoel, maar het went snel. Alle muren blijven staan en het plafond komt echt niet naar beneden. Aardbevingen daarentegen wennen nooit. Elke beving kan tenslotte jouw laatste beving zijn! In deze paragraaf leer je hoe aardbevingen ontstaan en wat de gevolgen ervan zijn.

Waar en waarom juist daar

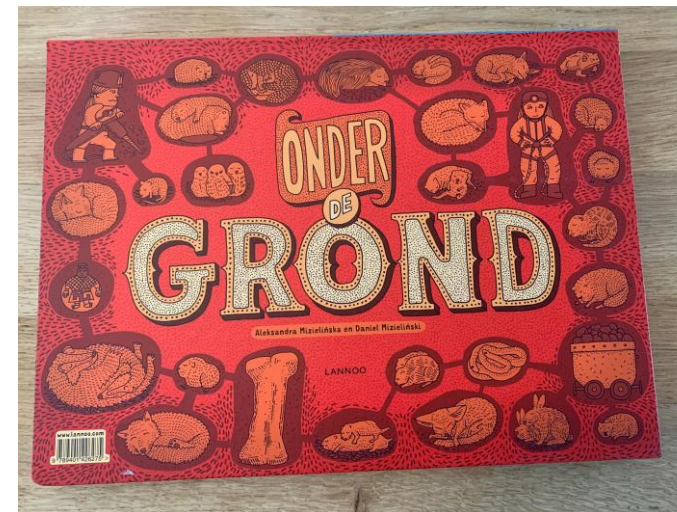
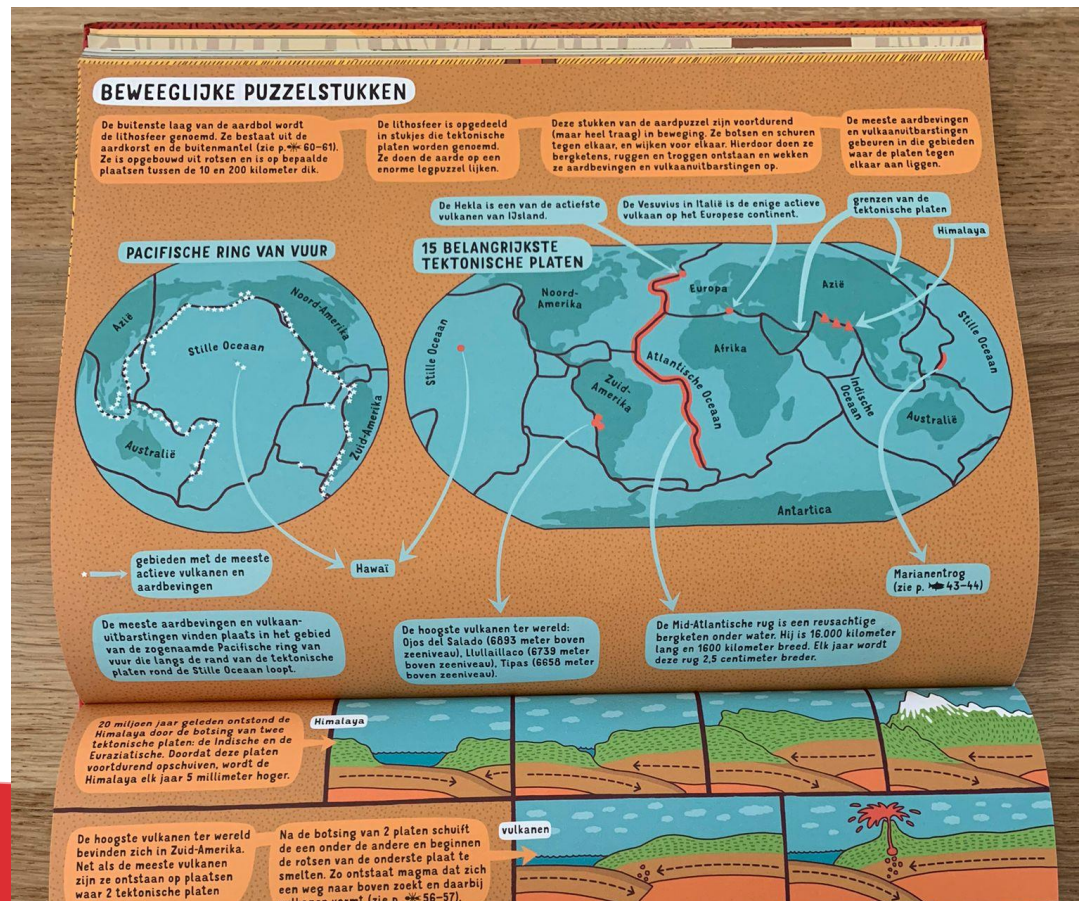
Aardbevingen hebben alles te maken met platentektoniek. Daarom zijn de gebieden waar platen aan elkaar grenzen en waar platen ten opzichte van elkaar bewegen de plekken op aarde met de meeste kans op aardbevingen. Kijk maar in bron 7. Als je een kaart krijgt met de plaatgrenzen kun je er zelf een kaart van maken met het risico op aardbevingen.

Hoe ontstaan aardbevingen?

Veel mensen op aarde wonen in gebieden waar aardbevingen voorkomen. Welke gebieden dat zijn kun je zien in bron 5 van de vorige paragraaf. In bron 7 zie je wat er gebeurt aan de westkust van Zuid-Amerika. De bodem van de oceaan schuift hier heel langzaam onder het continent van Zuid-Amerika. De oceaanbodem bestaat uit een dikke laag gesteente die heel langzaam naar beneden schuift en onder Zuid-Amerika verdwijnt. Het grootste deel van de tijd zit die oceaanbodem echter klem onder het continent. Dit kan het geval zijn bij de rode driehoekjes in bron 7. Wanneer dan na lange tijd de druk te groot wordt, schiet de oceaanbodem plotseling met een schok een stukje onder het continent. Denk maar aan een moeilijk verschuifbare kast die in één keer een stukje meegeeft. De trillingen die hierbij ontstaan ervaren wij als een aardbeving. De aardbeving is natuurlijk het krachtigst recht boven de plaats waar de oceaanbodem klem heeft gezeten. Deze plaats wordt het **epicentrum** genoemd.

Verrijk je les met authentieke teksten

- <https://nos.nl/collectie/13922/artikel/2462718-zware-aardbeving-treft-turkije-en-syrie-1200-doden-en-duizenden-gewonden>

Opdracht bij de komende dia's

Wat kan ik als docent doen in relatie tot het maken van meer leeskilometers en betere ondersteuning rondom lezen? Welke tips kan je gebruiken?

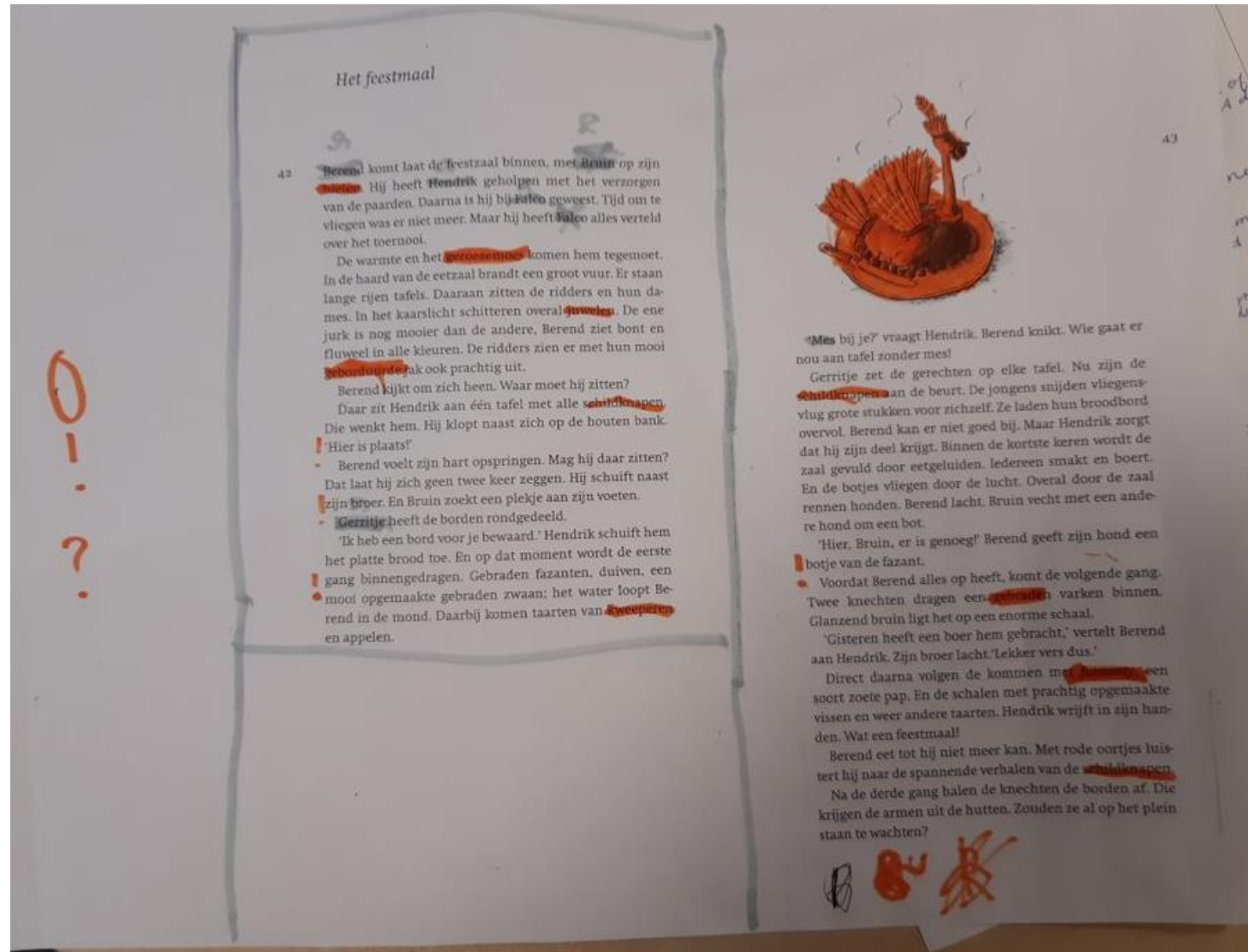
Noteer ten minste twee tips op je visueel schema.

Tips (1/2):

- Effectieve instructie: ga er niet vanuit dat leerlingen ‘vanzelf wel lezen en begrijpen’.
- Lees zowel bij Nederlands als andere vakgebieden teksten samen, ofwel: vrij klassikaal. Stukjes voor, stukjes in koor, stukjes met een klasgenoot in duo's.
- Model moeilijke woorden: hoe spreek je ze uit?
- Lees een tekst gerust ook eens twee keer met leerlingen: dit is goed voor het vloeiend lezen maar vergroot ook de kans op (dieper) tekstbegrip.
- Stel (los van de opdrachten vanuit een methode) twee á drie tekstgerichte vragen.
- Deel vóór het lezen van de tekst drie moeilijke begrippen, en...
 - Laat leerlingen de begrippen noteren
 - Laat leerlingen de begrippen aan elkaar verwoorden
 - Vraag aan het einde van de les kort terug of ze definitie kunnen herhalen

Tips (2/2):

- Laat leerlingen lezen met de pen in de hand
- Bewerkstellig interactie over gelezen teksten
- Overweeg als vakdocent bij andere vakken om teksten te selecteren uit jeugdliteratuur die inhoudelijk aansluiten bij het thema waarover je lesgeeft.
- Zorg voor een gezamenlijke aanpak in lesopbouw: hoe lezen/studeren we eigenlijk met leerlingen, hoe onderwijzen we leerlingen zo dat kennis beklijft?
- Zorg voor een gezamenlijk plan als het gaat om ondersteuning voor zwakke lezers.

hiet altijd louter dan fout, zo steit Van der Nijet. Eenheden van collaboratiepartij NSB kregen het na de oorlog zwaar te verduren, als verraders van Nederland. Inderdaad: de NSB en de Duitsers hadden elkaar gevonden in hun nationalistische ideeën, voorliefde voor sterk leiderschap en afkeer van democratie. Maar heel wat NSB'ers deden het antinationalisme van de Duitsers niet. Ook met de Duitse *limal* waren ze het als nationalisten niet allemaal eens. Dat maakt het ingewikkeld om NSB'ers te veroordelen voor misdaden die de nazi's begingen buiten hun weten, vindt Van der Heijden. 'Het waren veelal meldepogingen, jongens die opportunisme kuzen. De meesten deden niks verkeerd.'

Wondt zo niet iedereen onschuldig verklaard? Van der Heijden zegt dat hij zich specifiek richt op de 'grijze' groep. **Mensen die willens en wetens onderduikers aangaven of oorlogsmisdaden begingen in de Wouden SS zijn niet vrij te pleiten.** Ook is het gedrag van de grijze gevallen niet per se wettelijk, vertelt Van der Heijden. **Begrippen is niet hetzelfde als goed-praten.** Als historicus kan ik niet anders dan dingen begrijpen vanuit de context.

Slechts een kleine groep lijkt dus 'echt fout' te zijn geweest. **Veel meer mensen werkten niet moedwillig mee met de bezetter, maar deden er ook niks tegen.** Het was misschien niet

Al maakte de omstandigheden het niet eenvoudig, mensen konden er wel degelijk voor kiezen om anders te handelen, benadrukt Van Vree. En daar hadden ze ook reden toe. De vernietigingskampen waren niet bekend, maar de nazi's vertegenwoordigden overduidelijk een vreed regime. Hun antisemitisme was klip en klaar en al vanaf 1940 werden de rechten van joodse Nederlanders in hoog tempo geschrond.

Ook het gedrag van de passieve, 'grijze' Nederlanders mag volgens Van Vree best kritisch bekeken worden. 200.000 Nederlandse ambtenaren tekenden bijvoorbeeld schijnbaar

achteloos de ariërverklaring van de Duitsers, tegenover slechts tientallen weigeringen. Maar die verklaring ontkenen ze joods of van joodse afstamming te zijn, maar erkenden ze dat bloedafstamming er kennelijk toe deed. Zo legitimeerden ze de mede de behandeling van joden als tweederangsburgers: niet veel later werden zij ontslagen.

Hadden Nederlanders zich niet beter kunnen verzetten tegen de Duitse bezetter? Enkele malen was het verzet wel degelijk grootschalig. Maar dat pakte niet altijd goed uit. Tijdens de Februaristaking in 1941 legden werknemers in Amsterdam en omstreken het werk neer, vanwege de eerste razzia's in Amsterdam. De Duitsers grepen hard in. Daarbij vielen doden.

- De April-meistaking in 1943 was gericht tegen gedwongen arbeidsinzet in Duitsland. Vooral buiten de Randstad legden arbeiders het werk stil. Als wraak werden tachtig stakers standrechtelijk geëxecuteerd.
- In 1943 weigerde 85 procent van de studenten een loyaliteitsverklaring aan de bezetter te tekenen. Ze werden daarvoor geïpsofist met verplichte arbeid in Duitsland.

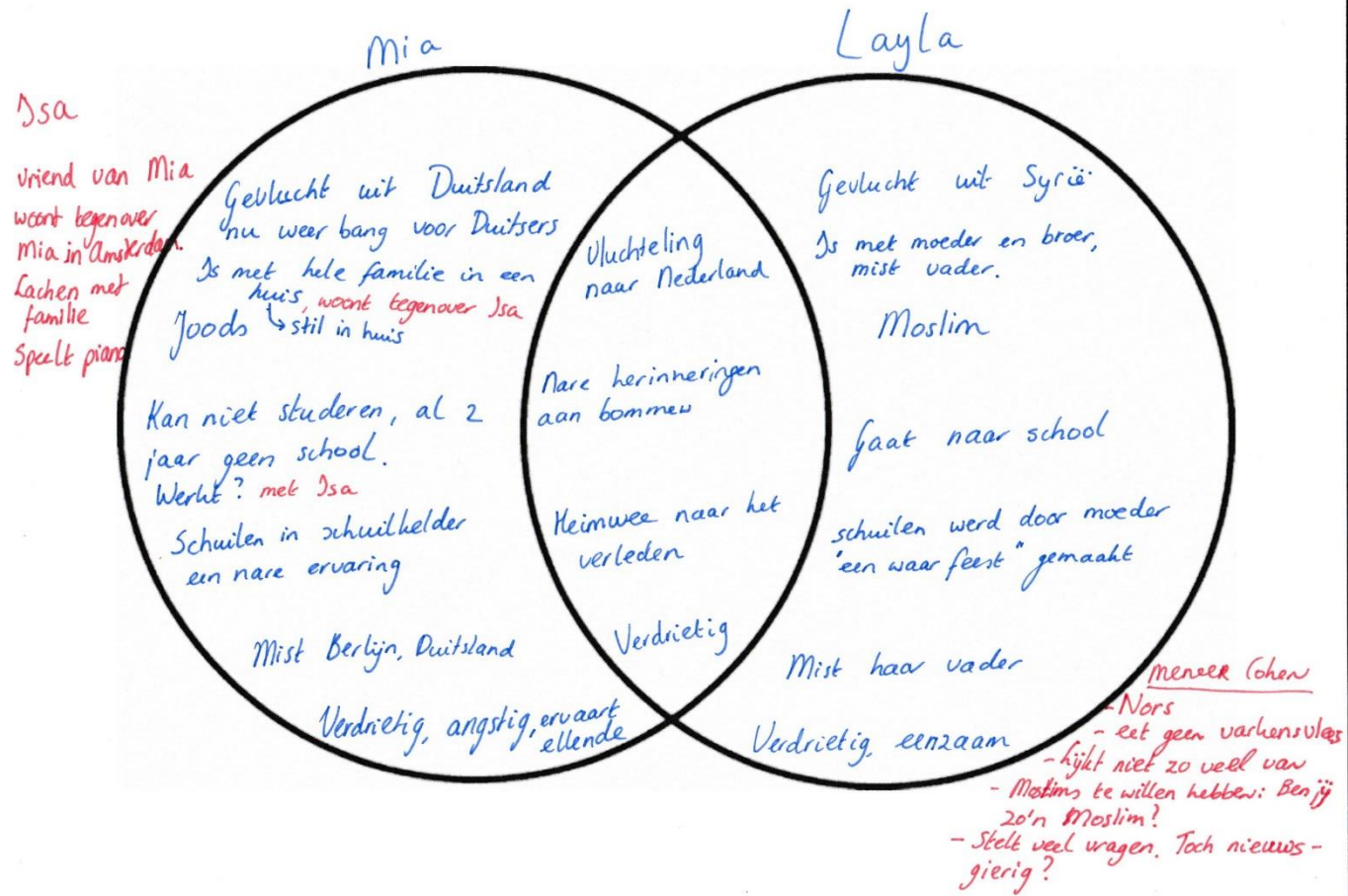
[illegible]

Zijn alle 200.000 ondertekenaars van die verklaring daarmee fout? Zo ver gaat Van Vree niet. Hij vindt dat we moeten kijken naar de omstandigheden van toen, maar daarnaast moeten ondertekenaars dat sommige mensen moreel juist en onjuiste keuzes maakten. Die keuzes hadden gevolgen voor mensen die op dat moment helemaal geen keuze hadden, zoals jonge Nederlanders en andere mensen die werden vervolg. Precies daarom schuilt de moraliteit in de beslissing om te mededelen dat de zeti geen alwet of keuze heeft meer. Zoals het voorbeeld van de opstandige 'houtse' burgemeester luidt, is het moeilijk te zeggen hoeveel mensen fout of goed waren. Feit is dat mensen variant wettelijk blijven voor de gevolgen van hun handelen.

www.dhammadownload.com

Amsterdammers staken in februari 1941 als protest tegen de eerste razzia's.

CLOSE READING

1 Wat zegt de tekst?

2 Hoe wordt het in de tekst gezegd?

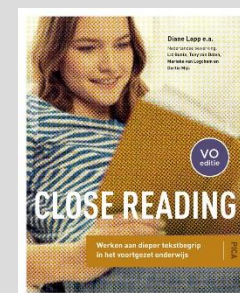
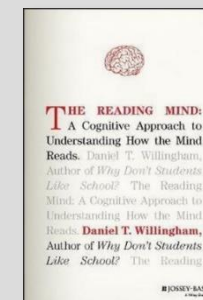
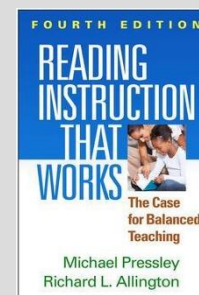
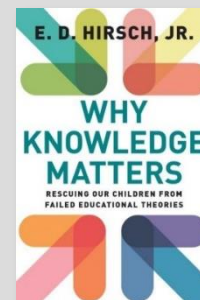
3 Wat is de diepere betekenis van de tekst?

Heel veel succes!

Leestips:

 @Expertisadvies

 @Expertis Onderwijsadviseurs

